

kompetenciája fokozatosan erősödött az agglomerációban elhelyezkedő rendőrségek irányában.

Ravasz István alezredes Ph. D., a Hadtörténeti Múzeum tudományos főmunkatársa a nyilas rendvédelem német gyökereinek bemutatásával a rendvédelem oldaláról is megerősítette azt a tényt, hogy a nyilas rendszer nem a Kárpát medence társadalmának szülötte, hanem német import, a birodalmi Németország által Magyarországra kényszerített állapot volt, amelynek hiányoztak a magyar gyökerei.

Vass Ferenc a magyar útlevelelrendészet változásának tendenciáit tárgyalta a századfordulótól napjainkig. A változások jelentősek voltak, hiszen a liberális regulációtól a sztálini diktatúra szabályozásáig terjedtek.

Ebéd után a konferencia elnöki tisztét *dr. Óry Károly* főiskolai docens vette át.

A délutáni első előadó *Kósa László* Ph. D. aspiráns a budapesti közúti közlekedés rendjének szabályozásáról szolt 1872-től napjainkig; lényegében a hármas településből világvárossá fejlődött város közlekedéstörténetét ismertette.

Simon Sándor a budapesti agglomeráció peremterületébe tartozó Cegléd és környéke XVIII-XIX. századi rendvédelmét mutatta be.

Kiss István Géza alezredes, Ph. D. aspiráns, a Hadtörténeti Múzeum főmúzeológusa a Magyar Királyi Pénzügyőrség szociális viszonyainak

szabályozását és azok helyzetét tárta fel előadásában a két világháború közötti időszakra vonatkozóan.

Kövesi László „Szociálpolitikai érzékenység a rendőri és a BM szerveknél 1990-től napjainkig” címmel napjaink szociálpolitikai helyzetét vizsgálta. A konferencia egyetlen nem történelmi témájú megnyilatkozását történelmi tartalmú hozzászólások követték, amelynek lényege az volt, hogy a nyugdíj-pénztár követelje vissza azokat a javakat, amelyeket e szervezet elődjétől az úgynevezett népi demokrácia időszakában elvettek.

Az előadásokat vita zárta le. A legérdekesebb viták Parádi József, Csóka Ferenc és Kaiser Ferenc előadásai körül bontakoztak ki.

A konferencia tapasztalatait, előadásainak konklúzióit *dr. Óry Károly* összegezte, aki a jelenlévők egyetértésével támogatva sikeres rendezvénynek minősítette a konferenciát, amelyen új, eddig ismeretlen történelmi tények, új kutatási eredmények is felszínre kerültek. Ezek közé sorolta a Ráday Gedeon szegedi kormánybiztosságával kapcsolatos egyes kérdéseket, illetve a magyar rendvédelem sajátosságait bemutató előadásokat.

Az előadások zárását követően a résztvevők fehér asztal mellett beszéltek meg mindazt, amire a konferencia vitájában nem jutott idő. Pénteken, a fakultációs program keretében, Székesfehérvár és környéke nevezetességeinek megtekintésére került sor.

SUBA JÁNOS

A MURA MENTE ÉS A TRIANONI BÉKESZERZŐDÉS

Nemzetközi tudományos konferencia, Lendva, 1998. november 20.

A lendvai Magyar Nemzeti Művelődési Intézet 1998. november 20-án a trianoni békeszerződés évfordulójára tudományos konferenciát szervezett a békeszerződésnek a Mura mentére gyakorolt hatásáról. (A „Mura mente” alatt a szlovén fennhatóság alá került magyar területeket értik.)

A tanácskozáson részt vett *Ószi István*, hazánk szlovéniai nagykövete, aki köszöntőjében arról beszélt, hogy Trianon ma már, a határok kivételével, minden tekintetben

meghaladta önmagát. A magyar politika e kérdéskörben tett lépéseinek vázolója során reális lehetőségként az integráció fontosságát hangsúlyozta.

Gönc László költő, történész, a Lendvai Magyar Nemzetiségi Intézet igazgatója megnyitó beszédében a kérdéskör problematikáját a szlovéniai magyarság szemszögéből tekintette át. Kifejtette: mivel a történeletről hosszú időn át nem lehetett nyíltan beszélni, a helyi magyarságot hiányos

és torz információk befolyásolták, ami a nemzeti öntudat torzulásához vezetett. Fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy a tanácskozás történeti-szakmai jellegű, amelyen nem lehet tabu téma. Az együttműködés kezdete kérdések tisztázása.

A tanácskozást *Glatz Ferenc*, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke levélben üdvözölte.

Ormos Mária akadémikus „Trianon” című bevezető előadásában a problémakör három szeletét elemezte. A békerendszer mindenestül rossz volt, azt a történelem később igazolta, mégis több új elemet vitt be a politikai gondolkodásba: a demokratikus elveket, a nemzetiségek jogát a független, önálló állami létre, valamint azt a gondolatot, hogy a béke érdekében létre kell hozni egy szervezetet. A közép-európai térség szerepét elemzve utalt arra, hogy Ausztria-Magyarország szerepe leértékelődött a nyugat szemében, ezért a Monarchia funkcióit az önnállóra vált államokra bízta. Trianon és Magyarország kapcsán kiemelte, hogy a konferencián nem volt magyar kérdés, magyar bizottság; az ország sorsáról máshol, más összefüggésben, csekély információk birtokában döntöttek. Az előadó – Trianon hatásait elemzve – külön rámutatott, hogy a konferencia legfontosabb elve, a nemzetiségi elv, az elmúlt évtizedek tükrében Csehszlovákia és Jugoszlávia esetében kudarcnak bizonyult, míg Magyarország függetlensége helyreállt. Az országnak lett saját pénze, hadserege és külpolitikája, ez volt Trianon hozadéka.

Gönc László lendvai történész „Sajátos politikai és katonai események a Mura mentén 1919-ben” címmel tartott előadásában a terület történetét és a jövőjére vonatkozó elképzeléseket vázolta a határvédelem megszervezésén át a különböző politikai erők által kidolgozott autonómia- és elszakadási törekvéseken keresztül a szerb megszállásig.

Hornják Árpád, a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Doktori iskolájának hallgatója „A jugoszláv-magyar határ kialakulása az I. világháború után, különös tekintettel a Muravidékre” címet viselő előadásában diplomáciatörténeti szempontból elemezte az eseményeket: a délszláv igényeket kielégítették, jugoszlávia északi határa kijelölték. A továbbiakban a jugoszláv delegáció memorandumait elemzve kísérté

figyelemmel a jugoszláv álláspont változását, és összefüggéseit a határ más szakaszainak alakulásával.

Fujcs Matejka, a muraszombati Területi Múzeum tudományos főmunkatársa „A Mura-vidéki szlovénok kételyei a válságos (forradalmi) időszakban” című előadásában először a terület etnikai, társadalmi, kulturális és vallási helyzetét vizsgálta, majd a szlovénság politikai törekvéseit jellemezte, amelyeket egyházi vezetők irányítottak. Elemezte a különböző autonóm törekvéseket és kiemelte, hogy a szlovénságot soha nem sikerült közös fellépésre tömöríteni, mert hiányzott az érdeklődés és mindig az egyházi megfontolások kerültek előtérbe. Végezetül hazai szempontból értékelte a jugoszláv államba való betagozódást, hiszen a szlovén politikusok az egyesülés után is az autonómiáért küzdöttek.

Zsiga Tibor, a történelemtudomány kandidátusa „A Mura mente lakossága és a »trianoni békeszerződés«” címmel tartott előadást. Először tisztázta a Mura mente, Mura-vidék, Vend-vidék, mint történelmileg változó terület értelmezését az idők folyamán. Előadásában a fő hangsúlyt a lakosság viselkedésére, a helyi politikai erők kezdeményezéseire helyezte. Plasztikusan mutatta be a lakosság reagálását a politikai eseményekre, a határkitűzés folyamatára. Külön hangsúlyozta a békediktátum igazságtalan és amorális jellegét.

Kovács Attila, a Ijubjanai Történeti Intézet munkatársa „A magyar-szlovén nyelvhatár és a trianoni békeszerződés” című előadásában a történeti-statisztikai források tükrében és történelmi összefüggésben elemezte a nyelvhatár alakulását.

Dr. Suba János, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum tudományos főmunkatársa „A magyar-jugoszláv határmegállapító bizottság működése 1921-1924 között” címmel három kérdéskört érintett. Először azokról a dokumentumokról szólt, amelyek a határmegállapító munka elveit szabályozták, azután a határmegállapító bizottság tevékenységét és a a határ vonal kitűzését ismertette, végül a rendszeresített határdokumentumokat jellemezte.

Mukic Kozar Maria, a szombathelyi Savaria Múzeum munkatársa „A trianoni békeszerződés hatása a Szentgotthard környéki szlovénok életmódjára” című

előadásában etnográfiai és szociológiai szempontok alapján tekintette át a szlovén községek életét. Statisztikailag mutatta ki a határ elválasztó szerepét a szlovén falvak között a házasság, temetés szempontjából.

Huszár Zoltán történész, a Baranya Megyei Múzeumok igazgatója érdekes, figyelemfelkeltő előadást tartott „A trianoni béke hatása az 1920-as évek Magyarországának művelődéspolitikájára” címmel. A művelődéspolitikai kormányzati szintre emelése a veszített háborúra és a területi csonkításra adott válasz volt. Felszólalásában a tudomány- és oktatáspolitikát, valamint az iskolán kívüli népművelést elemezte. Trianon hatása volt az is, hogy a katonai költségvetés egy részét csoportosították át az oktatás és művelődés területére.

Parádi József, a Rendőrtiszti Főiskola tanára, a Szemere Bertalan Rendvédelmi Tudományos Társaság elnöke „Határőrizet a huszas évek elején a Mura mentén” címmel a határőrizet megszervezését ismertette. Vázolta a szolgálat megszervezésére kialakított különböző koncepciókat és jellemezte a Mura-vidék határőrizetét.

Bence Lajos lendvai író és irodalomtörténész „Peremhelyzetből kisebbségbe” című előadásában a térség helyzetét jellemezte, különös tekintettel az ott élő lakosságra, annak megélhetési viszonyaira. Végezetül a földreform hatását vizsgálta a terület lakossága szempontjából.

Szilágyi Imre, a Teleki Alapítvány munkatársa „Rendezni végre közös dolgainkat” címmel mondta el véleményét a Zsiga Tibor és Vilko Novak közötti vita kapcsán. (Vilko Novak, a néprajz professzora Zsiga Tibor Muravidéktől Trianonig című – hatalmas mennyiségű, feltáratlan levéltári forrásra támaszkodó – könyvére reagált és vitatta a szerző állításait. Zsiga könyvét Szlovéniában bezúzták és bírósági per indult ellene, amíg leírt állításának levéltári forrásait be nem mutatta.)

Székelly András Bertalan, a Honismereti szövetség munkatársa „Civil lehetőség trianon meghaladására: a honismereti mozgalom”

címmel azt a kérdést boncolgatta, hogy mit jelentett Trianon a kisebbségi helyzetbe került magyarok számára, hogyan reagál erre a helyzetre a polgár, a civil. Végül bemutatta az alulról építkező honismereti mozgalmat, amely – a rendszerváltozást túlélve – a herderi értelemben vett kultúrnemzetet építi.

Az előadások után vita következett, amely során az elhangzottakat pontosították, kiegészítették, bizonyos fogalmakat értelmeztek, álláspontokat tisztáztak.

Göncz László zárszavában kiemelte, hogy az előadássorozat konstruktív eszmecsere kezdete lehet, amely minden bizonnyal segítséget nyújt egymás megértéséhez, a nemzetek közeledéséhez.